

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Att prata normalt

En studie av 12 ungdomars attityder till dialekter
och sambandet mellan dessa och deras eget språkbruk

Thérèse Fridolf

Specialarbete, 15 hp
Svenska språket
Ht 2009
Handledare: Jenny Nilsson
Examinator: Maja Lindfors Viklund

Sammandrag

Studien *Att prata normalt – En studie av 12 ungdomars attityder till dialekter och sambandet mellan dessa och deras eget språkbruk*, är en undersökande studie av ungdomars attityder till dialekter i allmänhet och sin egen dialekt boråsiskan i synnerhet. Syftet med studien är att utreda attityders påverkan på det egna språkbruket, samt om resultatet varierar anmärkningsvärt mellan den studieförberedande och den yrkesförberedande gymnasieutbildningen respektive mellan de kvinnliga och manliga informanterna.

Undersökningen konkretiseras genom följande forskningsfrågor:

- Skiljer sig individernas definition av begreppet dialekt från den vetenskapliga definitionen?
- Hur definierar individerna sin egen dialekt och till vilken grad anser de att de själva talar den? Finns det någon svårighet i definitionen?
- Finns det någon skillnad i mängden dialektala varianter när det gäller attityder, lokalintegration, utbildning och kön hos informanterna?

Studien utgår från material hämtat från projektet *Dialektutjämning i Västsverige* och består av enkäter, intervjuer och analyser av mängden dialektala varianter.

Tidigare forskning inom ämnet säger att manliga individer talar mer dialekt än kvinnliga, samt att individer som går på yrkesförberedande utbildningar talar mer dialekt än de på studieförberedande. Individer som inte är lokaltintegrerade tenderar även att vara mer mottagliga för språkliga förändringar.

Till skillnad från tidigare kvantitativa undersökningar visar studien att den informant som har flest dialektala varianter är en pojke som går en studieförberedande utbildning och att den typiske dialektalaren är av det kvinnliga könet samt går en studieförberedande utbildning. Den informant som talar minst dialekt är en pojke som går en yrkesförberedande utbildning och den typiske standardspråkstalaren i studien är en flicka samt en informant som går yrkesförberedande. Resultatet visar inte heller på några tydliga samband mellan attityder och dialektalande, utan snarare på att individernas språkbruk kan påverkas på flera olika nivåer och på flera olika sätt.

Nyckelord: *Dialekter, attityder, språkbruk*

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och forskningsfrågor	4
1.2 Disposition	5
1.3 Avgränsning	5
2. Teoretisk bakgrund	6
2.1 Dialektbegreppet	6
2.2 Attityder till dialekt	8
2.3 Språk, utbildning och kön	9
2.4 Lokalintegration och geografisk mobilitet	10
3. Material och metod	11
3.1 Projektet: Dialektutjämning i Västsverige	11
3.2 Enkät	12
3.3 Intervjuer	13
3.4. Dialektala variabler	13
3.5 Informanter	15
3.5.1 Presentation av kvinnliga informanter: studieförberedande ..	16
3.5.2 Presentation av manliga informanter: studieförberedande ...	16
3.5.3 Presentation av kvinnliga informanter: yrkesförberedande ..	16
3.5.4 Presentation av manliga informanter: yrkesförberedande	17
3.5.5 Mängd dialektala varianter	17
3.6 Metoddiskussion	19
3.7 Validitet och reliabilitet	19
4. Resultat	20
4.1 Informanternas definition av begreppet dialekt	20
4.2 Attityder till dialekter och dialekttalande	21
4.3 Påverkan och ackommodation	24
4.4 Lokalintegration och geografisk mobilitet	27
4.5 Attityder kring språk och kön	31
5. Sammanfattande slutdiskussion	31
5.1 Slutsatser och vidare forskning	37
Litteraturförteckning	39

Tabellförteckning

Tabell 1: Presentation av undersökta variabler	14
Tabell 2: Översiktlig presentation av informanternas språkbruk	18
Tabell 3: De informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter	18
Tabell 4. Informantens uppfattning om boråsiskan	22
Tabell 5: Informanternas svar på frågan om de själva talar dialekt	24

	2
Tabell 6: Informanternas attityder till geografisk mobilitet	28
Tabell 7: Informanternas aktiva medlemskap i sport eller förening.....	30

1. Inledning

Språket är en betydande del i alla människors liv. Genom språket kan individer kommunicera med varandra och framföra de tankar och åsikter som han eller hon representerar. Språket har även en betydande funktion i individens identitetskapande. Individens strävan antingen uppåt, i termer av social status eller inåt mot områdets gemenskap kan urskiljas i individens språkbruk, till exempel genom mängden dialektala varianter (se Eriksson 2001:18 och Helgander 1996:124).

Definitionen av begreppet dialekt är komplext och enligt forskare föråldrad, speciellt då den allmänna uppfattningen om vad dialekt är ofta skiljer sig från den vetenskapliga definitionen. De språkliga varianter som dagens ungdomar talar om när de diskuterar begreppet dialekt skulle enligt den vetenskapliga definitionen snarare kategoriseras som regionala standardspråk (se Svahn 2003:512). Det existerar en problematik i det faktum att definitionerna skiljer sig åt, som även exemplifieras i denna studie.

Tidigare forskning som belyser ämnet dialekter och attityder till dialekter bygger främst på kvantitativa undersökningar. Det finns ett stort intresse för att undersöka hur individens språkbruk förändras över tid och vilka faktorer som spelar in i förändringsprocessen. Med tidigare forskning som grund finns en generell uppfattning att de som talar mest dialekt är män och att dialekten är särskilt utbredd inom yrkesförberedande utbildningar. Vidare finns uppfattningen om att kvinnor är de vars språkbruk ligger närmast standardspråket och då speciellt språkbruket hos de kvinnor som går en studieförberedande utbildning.

Denna studie har sin utgångspunkt i projektet *Dialektutjämning i Västsverige* och syftar till att utföra en kvalitativ studie av sambandet mellan individens attityder och dialekttalande.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Jag har som syfte att undersöka individens attityder till dialekter i allmänhet och till sin egen dialekt i synnerhet, samt att försöka urskilja hur dessa attityder påverkar individens eget dialekttalande. Mer specifikt innebär studien en jämförelse mellan individens attityder till och uppfattning om dialekt med den mängd dialektala varianter som förekommer i individens personliga språkbruk. Ett ytterligare syfte är att undersöka om sambandet varierar mellan de kvinnliga och manliga

informanterna respektive mellan den studieförberedande och den yrkesförberedande gymnasieutbildningen.

Undersökningen konkretiseras genom följande forskningsfrågor:

- Skiljer sig individernas definition av begreppet dialekt från den vetenskapliga definitionen?
- Hur definierar individerna sin egen dialekt och till vilken grad anser de att de själva talar den? Finns det någon svårighet i definitionen?
- Finns det någon skillnad i mängden dialektala varianter när det gäller attityder, lokalintegration, utbildning och kön hos informanterna?

1.2 Disposition

Uppsatsen består av fem övergripande delar. Den inledande delen, kapitel 1, är en beskrivning och presentation av studien, med syfte, forskningsfrågor och avgränsning. Därefter presenteras teorin i kapitel 2 med inriktning på hur attityder och livsstil påverkar språkbruket. I kapitel 3 presenteras studiens material och metod, genom en fördjupning av materialets funktion och kontext. Resultatet presenteras i kapitel 4 utifrån analysen av materialet och sambandet mellan detta och den teoretiska bakgrunden. Studien avslutas i kapitel 5 med en sammanfattande slutdiskussion där informanternas språkbruk definieras och resultatet problematiseras.

1.3 Avgränsning

Med denna studie har jag som syfte att undersöka sambandet mellan attityder och dialekttalande, samt hur den lokala integrationen påverkar informantens språkbruk. Studien gäller endast informanternas bruk av traditionella drag av Boråsdialekten och inte de nya drag som t.ex. är en följd av göteborgskans spridning. Den förändring av dialekten som skett över tid är inte heller relevant för syftet och analysen sker därför endast på material insamlat i Borås 2007.

Begrepp som identitet och kön är relevanta i studien, men det görs ingen vidare definition av begreppen. Istället utgår studien från biologiskt kön respektive identitet i betydelsen: ett sätt att betrakta sig själv i samspelet med andra.

2. Teoretisk bakgrund

Forskning kring dialekt och attityder till dialekter existerar i flera olika former. Den forskning som inriktar sig på individers attityder är främst kvantitativ och ofta relaterad till ett tidsperspektiv, det vill säga att det finns en strävan efter att urskilja dialektens förändring över tid.

Nedan presenteras tidigare forskning både inom dialektbegreppet, attityder till dialekter, lokalintegration och språk och kön.

2.1 Dialektbegreppet

En fullständig definition av dialektbegreppet är svår att utföra, på grund av begreppets komplexitet. Inledningsvis i detta avsnitt presenteras dock ett försök till att definiera begreppet dialekt. Därefter belyses de olika nivåer som finns i språket och den problematik som existerar kring dagens vetenskapliga dialektdefinition. Avsnittet avslutas med en precisering av hur begreppet kommer att användas i denna studie.

Vid definitionen av begreppet dialekt finns ofta en förankring eller utgångspunkt i begreppet språk. Andersson (1985) menar bland annat att dialektbegreppet utgår från begreppet ”språklig variabel”, det vill säga att det existerar ett eller flera alternativa uttryckssätt (1985:60). Thelander (1974) anser dock att det är svårt att definiera det förhållande som finns mellan dialekt och språk, då det saknas entydiga definitioner (1974:45).

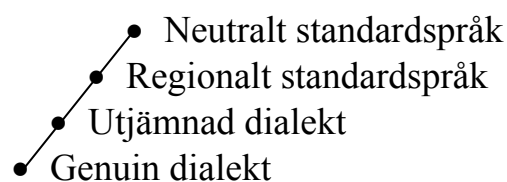
Förutom begreppet språk tenderar forskning att förankra begreppet dialekt geografiskt. Wihlborg (2005) menar att den allmänna definitionen av begreppet dialekt är att det används ”för att beskriva en varietet som talas i ett visst geografiskt område” (Wihlborg 2005:11). Även Sundgren (2004) lyfter fram geografins betydelse och anser att dialekter är ”de språkarter som varierar geografiskt” (Sundgren 2004:14). Andersson (1985) lyfter dock fram att de geografiska och dialektala gränserna inte alltid går sida vid sida (1985:60).

Dialektens sammankoppling med en geografisk dimension är även enligt Edlund (1994) relevant, dock belyser han vikten av begreppets sociala dimension. Han menar att dialekten möjliggör en gemenskap inom gruppen i det geografiska området ”gentemot angränsande bygders talgemenskaper”(Edlund 1994:213).

Dahlstedt (1979) är en av de forskare som presenterat en definition av begreppet dialekt som återges i senare forskning. Han beskriver begreppet dialekt utifrån fyra termer: genuin dialekt, utjämnad dialekt, regionalt riksspråk och neutralt riksspråk (Dahlstedt 1979:46). Den

genuina dialekten har på alla språkliga nivåer, det vill säga fonologiska, morfologiska, lexikala och syntaktiska, en egen grammatik och avviker därför från standardspråket. Den är även avgränsad till ett begränsat geografiskt område (ibid.). Den utjämnade dialekten bör enligt Dahlstedt istället vara mer lik standardspråket, stamtidigt som den behåller vissa särdrag. Den har även en större och mer oklar geografisk begränsning än den genuina dialekten (ibid.). Det regionala riksspråket behåller få regionala drag, främst i prosodin och har till skillnad från dialekten hög social status och en stor geografisk räckvidd (Dahlstedt 1979:47). Slutligen presenterar han det helt neutrala riksspråket som har enhetlig grammatik och ordförråd, samt uttalas lika. Dahlstedt påstår att det inte går att fastställa individens geografiska ursprung om denne talar det neutrala riksspråket (ibid.).

Andersson (1985) förtydligar och utvecklar Dahlstedts (1979) resonemang genom en fyrgradig skala. Han använder dock begreppet standardspråk framför begreppet riksspråk (Andersson 1985:62, se även Dahlstedt 1979:46–47).

Figur 1: Språkets dialektala nivåer

(Andersson 1985: 62)

Andersson (1985) menar att dialekt och riksspråk/standardspråk ofta ställs i mot varandra som två skilda ting, trots att det snarare är fråga om en gradskillnad mellan begreppen (1985:62). Han betonar dock att skalan, som presenteras ovan, är relativ och varierar beroende på hur snäv definitionen av de fyra begreppen är (ibid.). Ett vanligt kriterium för att anses tala genuin dialekt är enligt Andersson att individen bör ha avvikelser från standardspråket på samtliga språkliga nivåer, det vill säga på fonologisk, morfologisk, lexikal och syntaktisk nivå (ibid.).

Problematiken kring dialektbegreppets definition, som nämnts inledningsvis i detta avsnitt, diskuteras bland annat av Svahn (2003). Hon anser att det finns en problematik med att den vetenskapliga termen dialekt inte avser det område som dagens studenter och allmänheten förknippar den med. Varken skånskan, värmländskan eller östgötskan, som allmänheten anser är dialekter, skulle enligt dagens vetenskapliga definition inkluderas i begreppet dialekt (Svahn 2003:503–504). Istället menar Svahn att begreppet, till skillnad från allmänhetens uppfattning,

kännetecknas av det språk som använts i ”ett sedan länge föråldrat bondesamhälle” (ibid.). Med dagens definition av dialektbegreppet existerar enligt Svahn inte speciellt många som talar så kallad genuin dialekt, samtidigt som de individer som talar utjämnad dialekt är en relativt liten grupp (2003:506).

Svahn (2003) konstaterar även att den dialekt som definieras genom Dahlstedts (1979) modell håller på att försvinna, men att den dialekt som dagens studenter definierat ”frodas i välmåga” (Svahn 2003:512, se även Dahlstedt 1979:46). Den äldre definitionen bör alltså enligt Svahn arkiveras då den snarare betraktar ett språkhistoriskt perspektiv, medan det istället bör finnas en definition som är relevant i tiden där även dagens regionala talspråk innefattas (2003:512).

Även Andersson (1985) tar upp problematiken kring begreppet dialekt, men då inriktat på att man kan tala om dialekt på olika nivåer (1985:61). Han exemplifierar genom att säga att man ibland talar om en dialekt med övergripande klassificering, exempelvis *götamål*. Vid ett annat tillfälle kan man använda en klassificering som ligger på en mer specifik och välavgränsad nivå och istället tala om *bohusslänskan* (ibid.).

I denna studie kommer begreppet dialekt användas efter geografiskt ursprung, trots att jag är medveten om den problematik som begreppet innefattar. Anledningen till att begreppet används på detta sätt är att definitionen ligger nära informanternas. Dialekt kommer samtidigt belysas utifrån ett mängdperspektiv, eftersom jag specifikt har studerat mängden dialektala varianter hos informanterna. Det är även möjligt att tala om dialekt utifrån grad, exempelvis *starkare* eller *svagare* dialekt. Detta perspektiv används dock inte i denna studie.

Informanterna använder även begreppet *boråsiska* för att definiera sin egen dialekt, också kallad Boråsdialekten. Begreppet boråsiska kommer hädanefter att användas i studien för att belysa dialekten, med undantag för de tillfällen då informanterna eller intervjuaren väljer att använda begreppet Boråsdialekt istället.

2.2 Attityder till dialekt

Eriksson (2001) belyser attityder till dialekter utifrån fyra huvudkategorier:

1. Absolutisterna – talar helst dialekt till alla och i alla sammanhang och har en utpräglad positiv bild av vad det vill säga att vara dialekttalare.
2. Anpassarna – behärskar dialekten helt eller delvis, talar den i viss utsträckning inom dialektområdet och/eller i möte med

- dialekttalande (särskilt med äldre människor), men anpassar sig till andra talvarieteter allt efter situation och samtalspartner.
3. Avståndstagarna – anstränger sig medvetet för att det inte ska höras varifrån de kommer och har en utpräglad negativ bild av vad det vill säga att vara dialekttalare.
 4. Åskådarna – behärskar endast fragment av dialekten eller behärskar den inte alls, men uppskattar dess kulturella värde och den känsla av tillhörighet/genuinitet som dialekten förmedlar. De flesta i den här kategorin har upplevt situationer när de önskat att de själva kunde prata mer dialektalt.

(Eriksson, 2001:16)

Eriksson (2001) använder ovanstående kategorier för att belysa ett antal informanters attityder till pitemålet. I sin analys kommer hon fram till att *absolutisterna* gestaltas av en grupp män. Pitemålet är hos absolutisterna manlighetskonstituerande, det vill säga att dialekten blir ett mått för graden manlighet hos individerna (Eriksson 2001:17). Eriksson tar även upp betydelsen av individens egen uppfattning till om han eller hon pratar dialekt. Hon ifrågasätter om mängden individer som anser sig tala dialekt verkligen gör det enligt den språkvetenskapliga definitionen av begreppet. Istället undrar hon om det egentligen är uppfattningen om hur mycket dialekt man talar och inte den faktiska mängden dialektala varianter som är det viktiga i individernas självbild (Eriksson 2001:18).

Flickorna i Erikssons (2001) undersökning kategoriseras i huvudsak in under den andra kategorin, *anpassarna*. De tycks enligt Eriksson följa ett osynligt ideal där dialektalande flickor, speciellt de med utpräglad dialekt, inte accepteras (2001:18). Hon påstår även att flickor tycks mer lyhörda för ”de osynliga språkliga normer” som existerar i olika situationer, samtidigt som de uppfattas som mer angelägna att inte avvika från dessa (ibid.).

I den tredje kategorin *avståndstagarna* befinner sig i huvudsak pojkar som läser på teoretiska utbildningar. Dessa pojkar använder enligt Eriksson (2001) sitt språk för att demonstrera sitt avståndstagande till det lokala ”(mans)idealet” (Eriksson 2001:18.). Eriksson anser att språket är identitetskapande och möjliggör både en lojalitet till den egna gruppen och ett avståndstagande utåt mot andra grupper (ibid.).

Andersson (1985) tar upp betydelsen av attityder till olika språkbruk. Han anser att det är den specifika situationen som gör att och avgör om språket är ”fult” (Andersson 1985:73) Det språkbruk som i en situation uppfattas som helt normalt och acceptabelt kan i en annan, ”(i regel)” en mer formell situation än den tidigare, anses ”fult och vulgärt (ibid.).

2.3 Språk, utbildning och kön

Språkbruket är enligt Andersson (1985) ett sätt att presentera sig själv. Om män och kvinnor väljer att presentera sig själva som människor på olika sätt så är det även rimligt att de använder språket på olika sätt (Andersson 1985:75). Dahlstedt (1982) poängterar att det finns en generell uppfattning om att kvinnor i västerländska samhällen tenderar att tala mer högspråkligt än männen (1982:28). Han menar att kvinnor anses vara mer ”följsamma mot den språkvarietet som dominerar eller uppfattas som norm i en viss samhällsmiljö eller situation än männen” (ibid.).

Enligt Norrby (2001) tyder Erikssons resultat på att det är inom grupper bestående av pojkar på yrkesförberedande utbildningar som dialekten ”frodas och uppskattas” (Norrby 2001:184). Resultatet av Erikssons undersökning indikerar även enligt Norrby på att flickor undviker att tala dialekt och att dialektbruket tycks ligga nära tillhands att betrakta som en manlighetssymbol (ibid.).

Andersson (1985) belyser uppfattningen om att kvinnor tenderar att använda fler uttryck och ord som hör till standardspråket än män, men att det inte alltid innebär att mäns språk ligger ett steg under kvinnornas (1985:74). Istället lyfter han fram det faktum att det finns flera högutbildade män som talar mycket ”boklikt och uppstylat i formella situationer” (ibid.).

Andersson (1985) tar även upp begreppet ”förtäckt prestige” och menar då att informella språkbruk som kännetecknas av slang, inslag av dialekter och svordomar kan ha en form av prestige som skiljer sig från den formella prestigen, genom att den ”associeras med värden som styrka och tuffhet” (Andersson 1985:75). De värden som den ”förtäckta prestigen” associeras med kan vara en förklaring till att det finns en generell uppfattning om att mäns språkbruk tycks ligga ett steg under kvinnans, eftersom värdena kan uppfattas som mer eftersträvansvärda för män än kvinnor (ibid.).

2.4 Lokalintegration och geografisk mobilitet

Helgander (1996) menar att individer som är geografiskt och/eller socialt mobila i allmänhet har lösare länkar gentemot andra grupper i samhället (1996:124). Individerna blir genom detta mer mottagliga för språkliga förändringar som existerar utanför gruppen. Han tillägger att individerna har som ambition att identifiera sig uppåt, snarare än till den lägre klass de ursprungligen härstammar från (ibid.). Strävan uppåt visas både genom värderingar kring det språkbruk som förknippas med den

lägre klassen och genom att individen medvetet undviker att använda den språkliga variationen inom formella sammanhang (ibid.). Helgander betonar dock att dessa hämningar inte förekommer i spontant och fritt tal utan individen upprätthåller då ett starkare band med den bakgrund som han/hon successivt lämnar bakom sig (ibid.).

Både Sundgren (2004) och Gunnarsdotter Grönberg (2004) presenterar resultat som visar att män tenderar att använda färre standardformer än kvinnor (Gunnarsdotter Grönberg 2004:122 och Sundgren 2004:191). Sundgren menar att män tenderar att demonstrera sin lokaltillhörighet genom språket mer än vad kvinnor gör (2004:191). Lokaltintegrerade kvinnor har enligt Sundgren en större förväntan på sig att, precis som övriga kvinnor, ”visa upp en snygg och attraktiv bild av sig själv, och i den sociala normen ingår också språket som ett sätt att vinna uppskattning och status” (ibid.).

Gunnarsdotter Grönberg (2004) belyser även relevansen av attityder till geografisk mobilitet för språkförändringsprocessen genom att diskutera Labovs resultat av studier på Martha’s Vineyard (Gunnarsdotter Grönberg 2004:38). Enligt Gunnarsdotter Grönberg resulterar undersökningen i att de individer som orienterar sig bort från ön och in mot fastlandet tenderar att vara mer öppna för uttalsförändringar än de individer som är lokalorienterade (ibid.).

3. Material och metod

Mitt material består av enkäter, intervjuer och analyser av mängden dialektala varianter som informanterna besitter. Materialet ingår i projektet *Dialektutjämning i Västsverige* och är insamlat i Borås 2007.

Nedan sker en presentation av projektet *Dialektutjämning i Västsverige*. Därefter presenteras materialet och de informanter vars språkbruk och attityder studien syftar till att undersöka. Kapitlet avslutas med en diskussion och problematisering av studiens metod.

3.1 Projektet: Dialektutjämning i Västsverige

I Sverige utfördes under 40-, 50- och 60-talet ett stort antal dialektinspelningar med syfte att finna den traditionella dialekten för ett specifikt område (Nilsson u. utg). Undersökningarna skedde främst i bevarandesyfte och ligger idag som grund för projektet *Dialektutjämning i Västsverige*. Det material som de inom projektet använder finns idag bevarat i Institutet för språk- och folkminnesarkivet i Göteborg och Uppsala (ibid.).

Projektet *Dialektutjämning i Västsverige* syftar till att undersöka 2000-talets första årtiondes dialektsituation i ett antal småstäder och byar i västra Sverige, samt att jämföra dialektsituationen med de inspelningar som gjordes i samma område 50 år tidigare (ibid.).

Urvalet av områdena har gjorts utifrån avstånd till Göteborg och efter ekonomisk status (Nilsson 2009:208). Avgränsningen resulterade i orterna: Kinna, Borås, Skara, Vara, Sollebrunn, Trollhättan, Uddevalla och Stenungstund (Nilsson u. utg.).

Genom inspelningar av 120 informanter indelade i grupper om tre/fyra kan man inom projektet avgöra om dialekten utjämnats mot göteborgskan eller mot den nationella standarden, samt undersöka de attityder som informanterna har till sitt eget dialektbruk och dialekter i allmänhet. Undersökningarna har främst utförts på gymnasieungdomar med undantag för ett antal informanter från föräldragenerationen. Inspelningarna är främst utförda med en intervjuare från projektet, men en del informanter valde även möjligheten att ta med sig ljudinspelaren hem och spela in. Materialet som insamlats hemma hos informanterna skiljde sig dock inte avseendevärt från det som inspelats med en närvarande intervjuare.

En viktig skillnad mellan den tidigare undersökningen som utförts under mitten av 1900-talet och projektet *Dialektutjämning i Västsverige* är att projektet syftar till att redogöra för dialektsituationen i det specifika området idag och inte som tidigare undersökning söka en så traditionell (genuin) dialekt som möjligt. De som arbetar inom projektet tar hänsyn till den problematik som existerar genom skilda metoder mellan de båda undersökningarna i sina analyser.

3.2 Enkät

Den här studien undersöker 12 individer som går på två olika gymnasieskolor i Borås centrum. Enkäten är utförligt formulerad och ger en bred bild av individerna. Det är i denna studie relevant att betrakta enkätens *antingen eller*-frågor, informanternas sport- och föreningsengagemang, samt vad informanterna gör på fritiden.

Antingen eller-frågorna möjliggör en kartläggning av de attityder informanterna har till geografisk mobilitet, det vill säga om de kan tänka sig att flytta från Borås eller inte. Informanten får i frågorna välja mellan två alternativ. De alternativ som undersökts i denna studie är *bo kvar i närheten av där jag bor nu* eller *flytta till någon större plats* och *bo kvar i närheten av där jag bor nu* eller *flytta till någon mindre plats*.

Förutom *antingen eller*-frågorna är informanternas sportengagemang relevanta för studien. Informanterna får kryssa i vilken sport han/hon utför och hur ofta han/hon är aktivt deltagande i den. Analysen av sportengagemang har dock avgränsats till att informanten måste vara aktivt deltagande, det vill säga att han/hon tränar väldigt ofta och tävlar eller är tränare inom sporten. Den fråga som gäller föreningsengagemang är inte avgränsad, eftersom samtliga alternativ i enkäten tyder på att informanten, om medlem i en förening, måste medverka på möten. Sport- och föreningsfrågorna är relevanta för studien eftersom de visar på lokalintegration, det vill säga att informanterna genom sitt medlemskap är delaktiga i en grupp inom området.

Enkätfrågorna som belyser vad informanterna gör på fritiden undersökts endast för att skapa en bild av varje individ. Det är främst informantens relation till familj och vänner som betraktas, samt om de spenderar tid uppkopplade till Internet.

3.3 Intervjuer

Intervjuerna är utförda i grupper om tre och indelningen har skett utifrån kön och utbildning. De frågor som diskuteras under intervjuerna belyser bland annat de attityder eleverna har till dialekter i allmänhet och sin egen dialekt i synnerhet. Samtalen möjliggör en komplettering till enkätundersökningen och individerna får även möjlighet att vidareutveckla sina egna tankar och funderingar. Intervjuerna bidrar även till kartläggning av informanternas lokalintegration då informanternas familj- och släktband belyses.

I denna studie använder jag det inspelade och transkriberade materialet när jag analyserar informanternas attityder. Transkriptionerna är utförda av projektet *Dialektutjämning i Västsverige* och eventuella citat återges ordagrant från dessa.

3.4. Dialektala variabler

Genom intervjuerna har informanternas mängd dialektala varianter undersökts. Projektet *Dialektutjämning i Västsverige* undersökte ursprungligen 21 traditionella språkliga variabler hos informanterna, men då ingen av de 12 informanterna i Borås visade belägg på fem av de 21 variablerna kommer jag inte räkna med dessa i jämförelsen mellan attityder och språkbruk. Samtidigt kommer studien inte att undersöka nya dialektala drag hos informanterna, utan endast belysa mängden

traditionella drag i informantens språkbruk. Följande genomgång av dialektala variabler utgår från Nilssons presentation av projektets arbete och de variabler man inom projektet valt att undersöka (Nilsson u. utg).

De fem variabler som inte belyses i denna studie bör inledningsvis nämnas. En variabel som inte förekommer hos informanterna är avvikande pronomenformer som till exempel att *hon* blir *ho*. Inte heller kort y [ɨ] till ö [œ], som innebär att ordet *kyrka* uttalas *körka*, existerar hos informanterna. Den tredje variabeln är den så kallade marbodiftongen och de två sista variablerna är *andra varianter* sammanslagna, som till exempel diskurspartikeln *änna*.

De återstående 16 variabler som projektet funnit belägg för är: substantivböjningar, vilket innebär att informanten använder någon form av alternativ böjning av substantiv, exempelvis att *lamporna* blir *lampera*; kort i [ɪ] blir till e [ɛ] det vill säga *fisk* uttalas *fesk*; bakre r [R] istället för främre [r]; Sa/sulle, *ska* blir *sa* och *skulle* blir *sulle*; kort å [ɤ] blir till ö [œ], exempelvis *kommer* blir *kömmerr*; tjockt (kakuminalt) l [ɫ]; schl-ljudet som innebär att *sluta* uttalas *schluta*; vokalförkortning av vokaler som följs av konsonantkluster exempelvis *husfolk* blir *hussfolk*; bakre sch [x]; boråsdiftongen som påminner om mälardalsdiftongen, det vill säga att en vokal uttalas som två, *ful* uttalas alltså snarast *fuel* (se Elert 2000:40); västgötska i, y och u som innebär en betoning och ett sänkt uttal av vokalen; partikeln *la* istället för *väl*; långt ä och ö uttalas slutet framför r, det vill säga [ø:r] och [œ:r]. Både de västgötska vokalerna och ä och ö:s uttal framför r har i studien analyserats separat.

Av dessa 16 varianter är tre ovanliga former, sett till bruket hos samtliga 120 informanter som spelats in inom projektet: substantivformer, i>e och bakre r.

Nedan presenteras en översiktlig tabell av de dialektala variabler som undersökts i studien.

Tabell 1: Presentation av undersökta variabler

Variabel	Exempel
Alternativ substantivböjning*	<i>lamporna > lampera</i>
Kort i [ɪ] blir till e [ɛ]*	<i>fisk > fesk</i>
bakre r [R] istället för främre [r]*	<i>rätt uttalas [Rett]</i>

Sa/sulle	<i>ska > sa, skulle > sulle</i>
kort å [□] blir till ö [œ],	<i>kommer blir kömmer</i>
tjock (kakuminalt) l [□]	<i>Blå uttalas [b□å]</i>
schl-ljudet	<i>sluta > schluta</i>
vokalförkortning av vokaler som följs av konsonant kluster	<i>husfolk > hussfolk</i>
bakre sch [x]	<i>skit uttalas [xi:t]</i>
boråsdiftongen	<i>ful uttalas fuel</i>
västgötska i, y och u	<i>fi:n, sy:n, su:r</i>
partikeln la istället för väl	<i>du kommer väl > du kommer la</i>
långt ä och ö uttalas slutet framför r [ø:r] och [□:r]	<i>här > [hø:r] gör > [g□:r]</i>

* Ovanliga former

Vid analys av mängden dialektala varianter har de inom projektet *Dialektutjämning i Västsverige* bortsett från medveten variation, det vill säga variation som sker i samband med att informanterna skämtar eller exemplifierar.

3.5 Informanter

Informanternas beteckning förkortas i förhållande till kön och utbildning, exempelvis förkortas ”pojke yrkesförberedande” PY, därefter följer ett nummer för att skilja de tre informanter som ingår i varje grupp åt.

De informanter som läser den studieförberedande gymnasieutbildningen är födda antingen 1988 eller 1989. Vid inspelningen och enkätundersökningen är eleverna antingen 17 eller 18 år gamla och läser samhällsekonomiprogrammet andra året vid en gymnasieskola i Borås centrum.

De informanter som läser en yrkesförberedande utbildning är födda antingen 1989 eller 1990. Vid inspelningen och enkätundersökningen går informanterna första året på mediaprogrammet vid en gymnasieskola i centrala Borås och är i åldrarna 16 och 17.

Undersökningen syftar att vara kvalitativ och urvalet av informanter har utgått från det material som funnits från den utvalda orten, Borås. Man har inom projektet intervjuat ungdomar i flera delar av Västsverige, men eftersom syftet med denna studie är att jämföra informanternas språkbudskap med deras attityder, har mängden informanter begränsats. Borås är ett av få områden, i projektet *Dialektutjämning i Västsveriges* undersökning, där informanterna är bosatta på ungefär samma avstånd från centrum. Endast två informanter skiljer sig från de andra och är bosatta på landet: FY2 och FS2. Att informanterna har liknande

bakgrund är relevant för studien, eftersom syftet inte är att avgöra hur och om informanternas uppväxt och social bakgrund påverkar deras språkbruk.

Det enda som krävdes av de informanter som deltog i projektets undersökning var att de har haft hela sin skolgång i Borås. Urvalet blev slumpmässigt i två klasser, där främst de som ville delta valdes för att medverka i undersökningen.

3.5.1 Presentation av kvinnliga informanter: studieförberedande

FS1 bor i Hedviksborg en bit utanför Borås och hennes föräldrar är från Borås kommun, mer specifik från Sandared och Sjöbo. FS2 kommer från Aplared på landet utanför Borås. Hennes far är också därifrån, men hennes mor är från Norrland. FS3:s föräldrar är ursprungligen från Borås men flyttade senare till Hultsfred, där FS3 är född. Idag bor hon i Brämhult, Borås.

De uppger alla att de umgås med sin familj eller släkt dagligen och träffar även sina kompisar flera gånger i veckan. Både FS3 och FS2 jobbar flera gånger i veckan. FS3 tillägger att hon även umgås med sin pojkvän dagligen.

3.5.2 Presentation av manliga informanter: studieförberedande

PS1 är precis som sin far född i Borås, medan hans mor är från Småland. PS2 är till skillnad från de andra informanterna inte född i närheten av Borås, utan är ursprungligen från Umeå. Han flyttade dock till Borås som tvååring och bor nu centralt. Hans far är från Borås och hans mor är från Borlänge. PS3 är från Brotorp som ligger en bit utanför Borås. Hans far är ursprungligen från Borås och hans mor är från Svenljunga.

På fritiden umgås de tre informanterna med sina vänner flera gånger i veckan. Både PS3 och PS2 uppger att de även umgås mycket med familj och släkt. De uppger samtliga att de ofta deltar i Communitys på Internet och PS2 spelar även dataspel dagligen. Både PS1 och PS2 jobbar flera gånger i veckan.

3.5.3 Presentation av kvinnliga informanter: yrkesförberedande

De tre flickor som läser yrkesförberedande är uppvuxna i Borås, men endast FY3 uppger att hon bor centralt. FY1 bor i Ekås som ligger en liten bit utanför Borås centrum och FY2 bor längst bort från Borås i Olsfors, som ligger mer än halvvägs mot Bollebygd.

FY1:s föräldrar är till skillnad från FY2 och FY3 båda ursprungligen från Borås. FY2:s mor är från Göteborg och hennes far är från Olsfors. FY3:s far är från Borås medan hennes mor är från Skene, som ligger i Marks kommun. FY3 nämner även att hon har kusiner och släkt som fortfarande bor kvar på hennes mors födelseort.

Flickorna uppger alla att de umgås med kompisar ett par gånger i veckan. FY2 umgås även med sin familj och släkt i samma omfattning. Hon deltar även i Community på Internet dagligen precis som FY3. FY1 uppger istället att hon spelar rollspel/lajv/onlinerollspel dagligen.

3.5.4 Presentation av manliga informanter: yrkesförberedande

De tre yrkesförberedande pojkar som undersöks i denna studie är alla uppvuxna i Borås centrum. PY1 bor tillsammans med sin far, som precis som PY3:s föräldrar, är från Borås. Han nämner även en morfar som bor i Boråsområdet. PY2 är dock född i Uppsala men flyttade till Borås innan han började grundskolan. Hans föräldrar är inte heller ursprungligen från Borås, utan hans mor är från Värmland och hans far från Skåne.

Samtliga pojkar redogör för att de umgås med kompisar på fritiden, dock i varierande kvantitet: PY1 umgås med kompisar dagligen, PY2 träffar dem då och då, medan PY3 umgås med sina vänner en eller ett par gånger i veckan. Förutom umgänget med kompisar nämner PY3 att han även umgås med sin familj eller släkt flera gånger i veckan och PY1 nämner till skillnad från de andra två att han deltar i olika diskussionsforum på Internet.

3.5.5 Mängd dialektala varianter

Nedan presenteras en översiktlig tabell där informanternas mängd dialektala varianter visas. Siffrorna anger endast det sammanlagda resultat som projektets analys visat och går inte in på vilka variabler informanterna har belägg på. Tabellen presenterar samtidigt endast de dialektala varianter som informanterna ger belägg på under intervjuerna, vilket innebär att informanterna kan använda ytterligare dialektala varianter som inte är dokumenterade. De är även viktigt att nämna att siffrorna i tabellen inte endast visar belägg på dialektala varianter utan också på att informanten varierar mellan dialektal- och standardvariant. De informanter som har en markering (*) är informanter som vid en specifik variabel endast använder den dialektala varianten, i samtliga fall är variabeln långt ö som uttalas slutet framför r. De informanter som

endast har belägg på dialektal variant är PS1, PS2, PY1 och PY3. Huruvida informanten endast använder standardvariant anges inte heller i tabellen.

Det är möjligt för informanten att ha tre ovanliga dialektala varianter och 13 vanliga, vilket innebär till exempel att FY2 har 2 av 3 ovanliga varianter och åtta av 13 vanliga.

Tabell 2: Översiktlig presentation av informanternas språkbruk

Informanter	Antal ovanliga (3)	Antal vanliga (13)	Sammanlagt (16)
FS1	0	10	10
FS2	0	7	7
FS3	1	7	8
PS1	0	11*	11
PS2	0	10*	10
PS3	0	9	9
FY1	0	7	7
FY2	2	8	10
FY3	1	9	10
PY1	0	9*	9
PY2	0	5	5
PY3	0	7*	7

*Informanten använder för en av variablerna endast dialektalvariant; i samtliga fall slutet ö framför r.

I studien kommer de informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter särskilt undersökas, speciellt eftersom tidigare forskning antyder att de informanter som har flest dialektala varianter i huvudsak är män och de som har minst antal är kvinnor. I tabell 3 nedan presenteras speciellt de informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter.

Tabell 3: De informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

Flest antal dialektala varianter	Minst antal dialektala varianter
PS1 (11)	FS3 (8)
FS1 (10)	FS2 (7)
PS2 (10)	FY1 (7)
FY2 (10)	PY3 (7)
FY3 (10)	PY2 (5)

Informanterna i denna studie har ungefär lika många dialektala varianter. Det är endast en skillnad på sex varianter mellan PS1 som har flest dialektala varianter och PY2 som har minst antal dialektala varianter.

Placerar man informanterna i Anderssons (1985) dialektskala med dagens vetenskapliga definition av begreppet dialekt, skulle informanternas språkbruk troligtvis placeras som regionalt standardspråk snarare än utjämnad dialekt (se Andersson 1985:62). Studien kommer dock utgå från en geografisk definition av begreppet dialekt och därmed inkludera dessa 12 informanter.

3.6 Metoddiskussion

Det material som studien utgår från ingår som nämnts i projektet *Dialektutjämning i Västsverige* och är insamlat 2007 i Borås. Jag har själv inte medverkat i skapandet av enkäten och de frågor intervjuerna utgår från, vilket innebär att materialet inte är avgränsat till den här studiens specifika syfte. Materialet belyser endast 12 informanter och studien är därför begränsad. De slutsatser man kan dra utifrån resultatet är endast representativa för dessa 12 informanter och det är alltså inte möjligt att dra några generella slutsatser.

3.7 Validitet och reliabilitet

Bortsett från att det underliggande materialet skulle kunna ha utformats annorlunda för att ytterligare bemöta studiens syfte och frågeställningar anser jag att studien har hög validitet (se Lagerholm 2005:27–28). De forskningsfrågor som presenteras inledningsvis besvaras i diskussionen med varje fråga separat för att jag tydligt ska kunna redogöra för de slutsatser som jag kommit fram till.

Studien bygger på material som både tolkats av projektet *Dialektutjämning i Västsverige* och av mig själv. I studien baserar jag mig på den analys som projektet gjort av mängden dialektala varianter. Jag har själv analyserat intervjuerna, transkriptioner och enkäterna, utifrån en hermeneutisk utgångspunkt. Det innebär att jag är medveten om att min analys påverkas av den förförståelse som jag har genom teorier och egna erfarenheter (se Barbosa da Silva & Wahlberg 1994:59).

De attityder som individerna uppvisar är tolkade på ett så objektivt sätt som möjligt. Varje utgångspunkt i diskussionen är förankrad i det material som studien grundas sig i (se Lagerholm 2005:28).

4. Resultat

Resultatet presenteras kategoriserat under fem underrubriker: 4.1 Informanternas definition av begreppet dialekt, 4.2 Attityder till dialekter och dialekttalande, 4.3 Påverkan och ackommodation, 4.4 Lokalintegration och geografisk mobilitet och slutligen 4.5 Attityder kring språk och kön.

I resultatet används, som nämnts tidigare, begreppet *boråsiska* för den dialekt som informanterna talar. Begreppet används genomgående, eftersom det är det begrepp som informanterna använder i sina intervjuer när de talar om sin egen dialekt. Vissa undantag från begreppet görs när informanterna eller intervjuaren själva använder det andra begreppet för dialekten, Boråsdialekt.

Avsnitten presenterar både informanternas attityder som framgår i intervjuerna och de kommentarer som framkommer genom enkätundersökningen.

4.1 Informanternas definition av begreppet dialekt

Informanternas definition av begreppet dialekt är relativt likriktad. De lyfter fram skillnad i ord, betoning och uttal mellan olika dialekter. Försök till en konkret definition görs bland annat av PS3 som menar att dialekter är en lokal tradition i språket. Lokaltitet och gemenskap betonas även av PY2 som säger att dialekter är en effekt av att individer i ett område påverkas av varandra. PS3 belyser dock möjligheten av att de inte är så medvetna om vad dialekt egentligen är.

Under intervjuerna använder gruppen med studieförberedande pojkar flera olika adjektiv för att beskriva skillnader mellan dialekter och mellan språkbruk: *renare, riktigt, annorlunda, renodlad, fint och neutralt*. Värderingarna som pojkarna gör tyder på att det finns någon form av utgångspunkt i deras resonemang, en punkt från vilken pojkarna jämför. Liknande beskrivningar visar de andra grupperna, exempelvis använder flickorna som går yrkesförberedande gymnasieutbildning orden, *konstigt, starkt och behärska sitt språk*, när de talar om hur olika individer talar. Ordvalen återkommer i de två andra grupperna, samtidigt som det i gruppen med studieförberedande flickor kompletteras med *jättemycket, grövre och lokalt*. Ordvalen hos samtliga informanter ingår

i beskrivningar till olika dialekter, samt i beskrivningar till hur man kan anpassa sitt språk.

Genom att betrakta de många ordval som förekommer i informanternas resonemang kan man urskilja att dialektbegreppet kan belysas utifrån ett mängdperspektiv, det vill säga att man kan mäta mängden dialekt utifrån mer eller mindre. Precis som nämnts ovan finns en utgångspunkt från vilken mängden dialekt avgörs, dock kan denna variera individerna i mellan. Trots svårigheter att definiera begreppet dialekt konkret, är det tydligt att informanterna mer eller mindre kan urskilja en nivåskillnad mellan olika språkbruk. Nedan exemplifieras dialekten ur ett mängdperspektiv genom ett citat från PY2. Citaten belyser ett samtal mellan informanterna, där föräldrarnas dialekttalande är i fokus. Talare I i citatet är intervjuaren och parenteserna är de pauser som förekommer i samtalet.

PS2: ockeh (.) pappa (.) eller han har haft (.) gått över lite såhär till
väschötska

I: m

PS2: men innan så hade han väldi mycke skånska

Citatet indikerar att det finns en skillnad mellan olika mängd dialekt, eftersom informantens pappa tycks ha minskat sin mängd dialektala varianter över en viss tidsperiod.

Trots den variation som informanterna uppmärksammar i intervjuerna används begreppet dialekt som ett övergripande fenomen för samtliga nivåer i språkbruket.

Flera av informanterna talar även om sitt eget språkbruk som *normalt* och det är möjligt att det är detta som de har som utgångspunkt när de reflekterar över andras dialekter och språkbruk. Speciellt exemplifieras denna möjlighet när informanterna talar om vissa dialekter som *annorlunda* och låter sitt privata språkbruk stå som mall för vad som är normalt och icke-normalt, det vill säga att de använder sitt språkbruk som ett standardspråk i jämförelse med andra.

4.2 Attityder till dialekter och dialekttalande

Informanterna har tydliga attityder till vilka dialekter de anser är fina respektive fula. De flesta räknar upp norrländska som en av de finaste och skånskan blir oftast dess motsats. Trots tydliga uppfattningar om

dialekter tycks en definition av deras egen dialekt boråsiskan och vad de anser om den, svårare att konkretisera.

Informanternas attityder till boråsiskan redogörs nedan i tabellform. De informanter som på något sätt i intervjuerna visat positiv attityd till boråsiskan är placerade under *positiv attityd till boråsiskan*. De informanter som uppger att de antingen tycker illa om boråsiskan eller medvetet undviker att använda de dialektala drag de associerar med dialekten är placerade under *negativ attityd till boråsiska*. Är det oklart vad individen anser om dialekten, eftersom han/hon uppvisar både negativ och positiv attityd gentemot dialekten är de placerade under *ingen åsikt*.

Tabell 4. Informantens uppfattning om boråsiskan

Informanter	Antal dialektala varianter (16)	Positiv attityd till boråsiskan	Negativ attityd till boråsiskan	Ingen åsikt
FS1	10			X
FS2	7		X	
FS3	8			X
PS1	11*	X		
PS2	10*		X	
PS3	9			X
FY1	7		X	
FY2	10		X	
FY3	10			X
PY1	9*			X
PY2	5	X		
PY3	7*	X		

*Informanten använder för en av variablerna endast dialektalvariant; i samtliga fall slutet ö framför r.

Tabellen visar tre informanter som har positiv attityd till boråsiskan och fyra informanter som har negativ attityd. De tre informanter som har positiv attityd till boråsiskan är PS1, PY2 och PY3. PY3 säger bland annat att han gillar boråsiskan och PY2 säger rent av att den är jättevacker, dock med en något skämtsam röst.

FS2 är en av de fyra informanter som hyser negativ attityd till boråsiskan. Hon säger att boråsiskan ”e *jätteful.t* ja undviker de språket”. Förutom *jätteful* beskrivs boråsiskan av informanterna med ord som: *bonnig*, *dryg* och *manlig*. Även PS2 har negativ attityd till dialekten, han säger att han tycker att boråsiskan är den fulaste dialekten i hela Sverige. Trots hans negativa attityd indikerar inte hans mängd dialektala varianter att hans attityd till boråsiskan påverkar hans eget språkbruk. Inte heller positiv attityd till boråsiskan tycks påverka

språkbruket, vilket exemplifieras av att både PS1 och PY2 har positiv attityd till dialekten. PS1 och PY2 är de informanter som har belägg på flest respektive minst antal dialektala varianter. Både PS2 och PY2 visar att positiv attityd respektive negativ attityd till boråsiskan inte behöver innebära att individen har fler eller färre dialektala varianter.

En genomgående åsikt i de fyra grupperna är att boråsiskan inte är tydlig inne i staden, utan det tycks snarare existera en dialektgräns där staden och landet skiljs åt. De informanter som valt att inte ta ställning till om de har positiv eller negativ attityd till boråsiskan anger detta som ett av skälen. Ett annat skäl är att de inte vet vad boråsiskan är. Det finns alltså en svårighet att definiera boråsiskan som påminner om den som förekommer vid definition av dialektbegreppet. Ett exempel på begreppets problematik visas i följande citat:

I: m (.) va- e ehm. (.) f- asså skulle ni säga att de finns en typisk
Boråsdialekt
FS2: a de tycker ja
FS1: a de gör de ju de finns ju vissa uttryck
FS2: fast de e ju vässchötskan

Intervjuaren frågar explicit om det finns någon typisk *boråsdialekt* varvid FS2 inledningsvis svarar jakande och sedan kompletterar med *fast de e ju vässchötskan*. Citatet är en exemplifiering av de resonemang som Andersson (1985) för när han talar om att man kan belysa dialekter på olika nivåer. Enligt Andersson definition talar informanten om sin dialekt på regional nivå, *vässchötskan*, medan intervjuaren istället talar om dialekten utifrån en mer specificerad klassificering, *Boråsdialekt* (se Andersson 1985:61). Problemet som uppkommer är att informanten inte tycks vara medveten om de olika plan som finns i samtal om dialekter. Istället väljer hon att endast se dialekter utifrån regionalitet och kan därmed inte utföra den begreppsdefinition av boråsiskan som efterfrågas.

Informanternas uppfattning om sitt eget dialekttalande redogörs för nedan i tabellform. Tabellen presenterar endast vad informanterna svarade vid den explicita frågan *talat ni dialekt?*. Tabellens kolumner visar inte heller exakta svar på frågan utan är en tolkning av informanternas svar, exempelvis svarade PS3 ” ja e inte så säker (.) ja vet inte (.)man märker ju inte av de så direkt (.)å sen så tycker ja att de vi pratar känns ganska neutralt men så tycker väl alla antar ja”. Svaret tyder på stark osäkerhet till om han talar dialekt eller inte, vilket inte framgår i tabellen nedan.

Tabell 5: Informanternas svar på frågan om de själva talar dialekt

Informanter	Antal dialektala varianter (16)	Ja	Nej	Vet inte
FS1	10	X		
FS2	7	X		
FS3	8	X		
PS1	11*	X		
PS2	10*	X		
PS3	9			X
FY1	7			X
FY2	10			X
FY3	10			X
PY1	9*		X	
PY2	5	X		
PY3	7*		X	

*Informanten använder för en av variablerna endast dialektalvariant; i samtliga fall slutet ö framför r.

Tabellen visar att 6 av 12 informanter anser att de talar dialekt. Endast två tycker att de inte gör det och fyra informanter är mer osäkra och lämnar därför inget klart svar. De två informanter som anser att de inte talar dialekt är båda pojkar och läser på den yrkesförberedande utbildningen, medan de som uppger att de är osäkra är tre flickor och en pojke som går studieförberedande respektive yrkesförberedande gymnasieutbildning. Två av de informanter, FY2 och FY3, som är osäkra på om de talar dialekt eller inte är bland de informanter som har flest dialektala varianter.

De två informanter, PY1 och PY3, som säger att de inte talar dialekt har relativt få dialektala varianter, men är två av de fyra informanter som endast har dialektal variant vid variabeln: långt ö uttalas öppet framför r. PY1 har 9 dialektala varianter och har, sett till hela gruppen, relativt många dialektala varianter, men är ändå inte säker på om han talar dialekt eller inte.

4.3 Påverkan och ackommodation

Flera av informanterna tycker att man kan vara stolt över den dialekt man har. Det finns dock delade meningar om vad begreppet *stolt* innebär. FS1 säger att hon inte vet om man ska vara stolt över sin dialekt eller inte, men man behöver inte skämmas över den. Hon menar att det

bara är ”så det är”. FS2 tror snarare att det är svårt att vara stolt över sin egen dialekt för att man oftast hellre vill tala på ett annat sätt. Hon använder begreppet *wannebedialekt* om sin önskan att tala skånska, men säger samtidigt att om hon talade sin wannebedialekt så skulle hon säkert tycka att en annan dialekt är finare, ” så ä de ju (.) de man har vill man inte ha” (FS2).

PS2 anser att man kan vara stolt över sin dialekt så länge det inte är boråsiskan, som han beskriver som den fulaste i hela Sverige. Responsen på uttalandet blir att någon i intervjugruppen säger ”[n]ä man måste ju tycka om sin dialekt”. PY2 är inne på samma tanke då han berättar om några bekanta som tidigare bott i Borås. Han säger att de nu börjat gå över till den dialekt som talas på deras nya ort, vilket han anser är tråkigt. Han tycker att ”om man har bott i Borås så ska man ha samma dialekt”.

I citatet nedan diskuterar gruppen med studieförberedande pojkar om man kan vara stolt över sin dialekt. De talar speciellt om några vänner som talar mycket dialekt och som använder dialekten för att visa hur stolta de är över sitt ursprung. Kursiv markering anger så kallad pseudocitat, det vill säga att PS1 i citatet iklär sig rollen av en annan talare.

PS3: a (.) å de känns som att dom nästan vill prata så

PS1: ah men de tror ja också att dom va lite så *vi e från Frissta vi pratar som vi gör*

a

I: m

PS1: Ungefär (.) *vi e från Dalsjöfors vi pratar som vi gör*

A

(08.00)

PS3: de e no så (.) man blir nästan lite patriotisk för sin

PS1: a ja tror de

PS3: för sin dialekt

Trots att flera informanter anser att man kan vara stolt över sin dialekt uppger samtliga att de på ett eller annat sätt påverkas och anpassar sitt språkbruk och sitt dialekttalande. Den påverkan som existerar är både från individens egen medvetenhet av sitt språkbruk, som indirekt innebär att informanten ”rättar sig själv” och från andras kommentarer. I citatet nedan presenteras en diskussion mellan de kvinnliga informanterna på den studieförberedande utbildningen. De diskuterar hur man kan påverkas av sin egen medvetenhet om sitt språkbruk och av andras kommentarer.

I: e de nånting ni pratar om sådär (.) asså brukar ni kommentera varann om nån säger nåt på dialekt

FS2: m

FS1: a

FS1: de händer ofta

FS3: om nå

FS2: om de e nåt riktigt fuel.t

FS1: a precis

FS1: typ men liksom man kommer på sej men *ja kan inte prata så*

FS2: men ja tror oftast man rättar sej själv mest

I: m

FS2: eller så att man hör sej å så *oj nu pratar ja dialekt här asså (.)* eller så

Citatet visar både hur informanterna kommenterar varandra och hur informanten genom egna reflektioner kan påverka sitt eget språkbruk. Liknande kommentarer förekommer i övriga tre grupper.

Informanterna säger även att de kan använda dialektala inslag när de skämtar och skojar. I samtalet mellan yrkesförberedande flickor framkommer det att de kan kommentera någon annan genom att återanvända de dialektala varianter som individen använder på ett skämtsamt sätt. Även de pojkar som går studieförberedande uppger att de skojar och skämtar med individer som använder tydliga dialektala drag.

Den anpassning som nämnts ovan kännetecknas av informanternas olika rapporterade beteenden och språkbruk i olika situationer. FY3 menar att alla anpassar sitt språk efter vem man umgås med. Hon exemplifierar genom att säga att när "(...) man [är] mä bonnar då pratar man så". Språkbruket varierar alltså mellan med vem och i vilken situation man talar. Vidare i samtalet mellan de yrkesförberedande flickorna kommer FY3 och FY2 fram till att man inte pratar likadant med alla och att språkbruket är annorlunda mellan om man pratar med vuxna eller med kompisar. FY2 säger bland annat att man "behärskar sitt språk" när man talar med vuxna. Hon anser även att det finns en skillnad mellan vilka kompisar man talar med, exempelvis är det skillnad mellan att tala med killkompisar och med tjejkompisar. FY3 menar att denna anpassning främst sker omedvetet. PS3 är lite inne på samma tankegångar om att man talar olika beroende på vem man talar med. Han kopplar sitt resonemang till en iakttagelse han gjort av två klasskamrater som kommer från samma ställe. Han säger bland annat att när de talar om saker som har med deras hemort att göra eller om gemensamma intressen så talar de mer dialekt.

Även situationer som förekommer på olika formella nivåer påverkar informanternas språkbruk. Flickorna som går studieförberedande tar speciellt upp detta i sitt samtal. FS2 säger bland annat att hennes far anpassar sitt språk mellan olika situationer. Hon menar att när han talar med politiker i telefon så talar han mindre dialekt och mer formellt. FS1 tar i samtalet upp hur hon kan ändra sitt språk till mer formellt när det är en situation som kräver planering, exempelvis då hon håller en redovisning. Pratar man istället i en mer informell situation hinner man inte reflektera över sitt språk och talar ofta mer dialekt.

I samtalet mellan de studieförberedande flickorna framkommer en del negativa attityder kring språklig anpassning. FS2 anser bland annat att anpassning till att tala mer *fint* är tillgjort. Bland annat tycker hon att det är töntigt när somliga reser bort och kommer hem med en helt ny dialekt, ”ja e ju härifrån” (FS2).

I samtalet mellan de studieförberedande pojkarna talar PS3 om en annan sorts påverkan. Han anser att man påverkas av olika sorters kommunikation, exempelvis Internet. När man pratar med andra via Internet så stöter man på olika sorters dialekter och blir på så sätt mer medveten om sin egen dialekt menar PS3. Medvetandet leder till att man blir allt mer neutral. Liknande tankegångar förekommer i de andra grupperna.

4.4 Lokalintegration och geografisk mobilitet

Detta avsnitt har som syfte att presentera informanternas familjesituation, geografiska mobilitet och aktivitet inom föreningar och sporter på orten. Avsnittet presenterar även informanternas egna attityder till hur språkbruket anpassas och påverkas.

Informanterna tar i sina samtal bland annat upp språklig påverkan från familj och släkt. Helgander (1996) menar att den individ som är geografiskt mobil har lösare länkar till de grupper som existerar i samhället (1996:124). En individ vars familj har starka band till de grupper och det språk som talas i området bör i sin tur använda ett liknande språkbruk.

Lokalintegration kan alltså exemplifieras genom släktskap på orten. FS1, FS3, FY1, PY1 och PY3 har föräldrar som båda ursprungligen är från Borås. Endast PY2 uppger att varken hans mor eller far är från Borås. De informanter som nämner andra släktingar på orten är FS1, FS3, PS2 och PY1. Det är möjligt att de andra informanterna även har släktingar på orten trots att det inte uppkommer under intervjuerna.

Informanternas åsikter och tankar kring familjens påverkan på språkbruket är varierande. Det framgår dock att de anser att familjens språkbruk kan, i relativt stor omfattning, påverka individen till att använda både fler eller färre dialektala varianter. FY3 anser att hon talar mer dialekt med sina föräldrar än med sina kompisar. PS2 tar även han upp föräldrarnas påverkan men snarare som något negativt. Han har tidigare i samtalet redogjort för att han tycker att boråsiskan är den fulaste dialekten i hela Sverige. När en av hans klasskamrater säger att det bara är att tala på ett annat sätt så säger han att det inte går för att hans far pratar ”ju såhär”.

Tidigare nämnda informanter beskriver förhållanden där föräldrarna påverkar informanten till att tala mer dialekt. PS1 menar istället att hans mammas småländska dialekt har inneburit att han inte talar lika utpräglad dialekt som de andra i gruppen. PS1 resonemang bör tyda på att han har färre dialektala varianter än de andra 12 informanterna, så är dock inte fallet. PS1 är den informant som har flest dialektala varianter sett till samtliga 12 informanter. Hans resonemang tyder på att han nog inte är medveten om hur mycket dialekt han egentligen talar utan anser sig snarare vara relativt neutral i sitt språkbruk. Det är möjligt att det finns individer vars föräldrars påverkan har inneburit att de talar mindre dialekt precis som PS1 säger, men det finns inga belägg för detta i denna studie.

Gunnarsdotter Grönberg (2004) belyser geografisk mobilitet genom att diskutera resultatet av Labovs studier. Hon menar att Labovs resultat indikerar att de individer som orienterar sig bort från lokalområdet tenderar att vara mer öppna för språkliga förändringar (Gunnarsdotter Grönberg 2004:38). I enkäterna har informanterna fått välja om de föredrar att bo kvar där de bor nu eller flytta till någon större eller mindre plats. Nedan redogörs i tabellform informanternas val.

Tabell 6: Informanternas attityder till geografisk mobilitet

Informanter	Antal dialektala varianter (16)	Bo kvar i närheten av där han/hon bor nu	Flytta till någon större plats	Flytta till någon mindre plats

FS1	10	X	X	
FS2	7		X	
FS3	8		X	
PS1	11*		X	
PS2	10*	X		
PS3	9	X		
FY1	7	X		
FY2	10	X		
FY3	10			X
PY1	9*	X		
PY2	5		X	
PY3	7*	X		

*Informanten använder för en av variablerna endast dialektalvariant; i samtliga fall slutet ö framför r.

Tabellen visar att sex av 12 informanter vill bo kvar i närheten av där de bor nu. Av dessa är två pojkar på yrkesförberedande utbildning, två är flickor på yrkesförberedande utbildning och två är pojkar på studieförberedande utbildning. Fyra informanter vill flytta till någon större plats och en informant, FY3, vill flytta till något mindre. FS1 har valt att både fylla i att hon vill bo kvar i närheten av var hon bor nu och att hon vill flytta till någon större plats. FS1 tolkas därför vara flexibel och geografiskt mobil.

Av de fem informanter som har flest dialektala varianter¹ vill tre, FS1, PS2, FY2, bo kvar i närheten av var de bor nu. PS1 som har flest dialektala varianter vill hellre flytta till en större stad, precis som PY2 som har minst antal dialektala varianter. Av de fem informanter som har minst antal dialektala varianter vill tre flytta till en större stad och två vill bo i närheten av där han/hon bor nu. Det finns vissa samband mellan antal dialektala varianter och geografisk mobilitet, då tre av de fem informanter som har flest dialektala varianter uppger att de vill bo kvar på orten. Samtidigt som tre av de fem som har minst antal dialektala varianter vill flytta till en större plats. Sambandet mellan geografisk mobilitet och språkbruk är dock inte generellt för de 12 informanterna eftersom både den informant som har flest och den informant som har minst antal dialektala varianter vill flytta från orten.

Informanterna redogör i samtliga samtal att de anser att de som kommer från landet talar mer dialekt och att boråsiskan inte märks lika mycket inne i staden. Men samtidigt varierar det ofta från person till person och mellan olika situationer, menar informanterna. I samtalet mellan de

¹ Se tabell 3 för återblick av vilka informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

flickor som går yrkesförberedande framgår att det finns en variation mellan personer och personligheter. FY2 bor utanför staden och i samtalet berättar FY3 att hon upplever att FY2:s vänner hemifrån talar mer dialekt än vad FY2 gör. FY2 förtydligar resonemanget med att säga att hon tror att det beror på personlighet och vilka man umgås med. Även FS1 belyser samma variation under sitt samtal med FS2 och FS3.

Även medlemskap i sport och föreningar kan visa på lokalintegration, eftersom det är ett tecken på att man har ett något starkare band till sitt område. Nedan presteras en tabell där informanternas aktiva medlemskap inom sport och/eller förening visas. Tabellen redogör endast för de aktiva medlemskapen i sportsammanhang, det vill säga där informanten valt att fylla i att han/hon *tränar väldigt ofta och tävlar eller är tränare*. Den information som inte redogörs för är om individen valt att fylla i att han/hon sportar några gånger i veckan för att hålla sig i form eller för att det är kul.

Tabell 7: Informanternas aktiva medlemskap i sport eller förening

Informanter	Antal dialektala varianter (16)	Aktiv inom en sport	Aktiv i en förening	Ej aktivt engagerad i sport eller förening
FS1	10			X
FS2	7	X		
FS3	8	X		
PS1	11*			X
PS2	10*	X	X	
PS3	9			X
FY1	7			X
FY2	10			X
FY3	10			X
PY1	9*		X	
PY2	5			X
PY3	7*		X	

*Informanten använder för en av variablerna endast dialektalvariant; i samtliga fall slutet ö framför r.

Tabellen visar att tre informanter av 12 är aktiva i någon form av sport. En av dessa tre informanter, PS2, är även aktiv inom en förening. Förutom PS2 är två andra informanter aktiva i någon form av förening, PY1 och PY3. Övriga sju informanter är varken aktiva inom en sport eller förening.

Av de informanter som uppvisar flest dialektala varianter är det endast en, PS2, som uppger att han är lokaltintegrerad genom medlemskap i en sport och en förening. Huvuddelen av dem som är

aktiva inom en sport eller en förening hör till de informanter som har minst antal dialektala varianter².

4.5 Attityder kring språk och kön

Informanternas attityder till om och hur språkbruket varierar mellan könen går delvis parallellt med tidigare forskning om att män talar mer dialekt än kvinnor. Det är dock främst de kvinnliga informanterna som anser att pojkar talar mer dialekt. FY2 menar att pojkar inte tänker på att de talar dialekt och att flickor påpekar det mer för varandra. Pojkar bryr sig inte.

I samtalet mellan de studieförberedande flickorna diskuteras boråsiskan utifrån manligt och kvinnligt och det framgår att boråsiskan främst associeras med manlighet. FS2 säger att dialekten är manlig och FS1 håller med resonemanget och tillägger att den är ”otjejig”. När gruppen sedan talar om dialekten och språket mer specifikt, säger FS2 att pojkar talar mer dialekt för att de har lättare att anpassa sig. De talar mer dialekt när de umgås med ”dialektfolk”.

De manliga informanterna är av en annan uppfattning. PS1 tror att tjejer pratar mindre dialekt. Han tillägger att han tror det för att tjejer pratar lägre och man hör inte dialekten. Senare tillägger han dock att om tjejer talar mindre dialekt så är det för att de tycker att det är *bonniare* att tala dialekt. PS3 tillägger i samtalet att flickor gör det för att vara ”mer fin[a] i kanten”. PY2 är lite inne på samma spår men hävdar att flickor pratar mer dialekt eftersom de pratar mer än pojkar.

5. Sammanfattande slutdiskussion

Den sammanfattande slutdiskussionen tar sin utgångspunkt i studiens syfte och forskningsfrågor. Studiens syfte är som nämndes i inledningen att undersöka 12 informanters attityder till dialekter i allmänhet och den egna dialekten i synnerhet, samt hur dessa attityder samverkar med informantens eget språkbruk. Den sammanfattade slutdiskussionen är indelad i tre underkategorier som även är studiens forskningsfrågor.

Skiljer sig individernas definition av begreppet dialekt från den vetenskapliga definitionen?

² Se tabell 3 för återblick av vilka informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

Informanterna använder begreppet dialekt i vid bemärkelse. De talar inte om att en individs språkbruk måste uppnå något kriterium för att anses vara dialekt, som bland annat Andersson (1985) lyfter fram. Han menar att det existerar ett generellt kriterium om att den som anses tala genuin dialekt bör ha avvikelser från standardspråket på samtliga språkliga nivåer (Andersson 1985:62).

Informanterna lyfter fram skillnader mellan dialekter och nämner då skillnader i ord, betoning och uttal. Två informanter försöker sig på en mer konkret definition av själva begreppet och en av dem är PS3 som säger att dialekt är en lokal tradition i språket. PY2 lyfter även han fram lokaliteten i begreppet men betonar speciellt den gemenskap som språket skapar, där individernas språkbruk påverkar varandras. De språkliga och geografiska skillnader som informanterna lyfter fram belyses även av Wihlborg (2005), som menar att begreppet dialekt används ”för att beskriva en varietet som talas i ett visst geografiskt område” (2005:11). Edlund (1994) kompletterar dialektbegreppets koppling till geografi med att, precis som PY2, betona den sociala dimensionen. Han anser att dialekten möjliggör en gemenskap inom gruppen i området gentemot de angränsade områdenas ”talgemenskaper” (1994:213).

I intervjuerna talar informanterna om språkbruk utifrån anpassning och påverkan. De använder då flera olika adjektiv för att beskriva de skillnader som existerar. Genom att betrakta adjektiven och jämförelserna i informanternas resonemang framgår att informanterna använder ett mängdperspektiv när de ser på begreppet dialekt, det vill säga att de kan belysa mängden dialekt utifrån mer eller mindre. Exempelvis *han talar mer normalt än jag* eller *jag tror jag talar mindre dialekt än ni*. Det framgår samtidigt att informanterna tar utgångspunkt i vad informanterna kallar *normalt* och *neutralt* och som i samtalen förknippas med deras eget individuella språkbruk. Därför varierar utgångspunkten mellan informanterna.

Andersson (1985) diskuterar en skala som belyser fyra dialektala nivåer i språket. I hans resonemang kring skalan framgår att någon som talar dialekt bör uppvisa särskilda drag som skiljer sig från standard på fonologisk, morfologisk, lexikal och syntaktisk nivå (1985:62). Enligt detta kriterium talar informanterna varken genuin dialekt eller utjämnad dialekt, utan snarare en form av regionalt standardspråk. Det uppstår alltså en komplikation i denna fråga eftersom informanternas och den vetenskapliga definitionen skiljer sig åt. PS3 belyser problematiken om att de möjligen inte är medvetna om vad dialekt är, men trots hans uppfattning uppstår ingen svårighet för informanterna att prata om och

använda begreppet dialekt. Problematiken med att definitionerna skiljer sig tycks snarare förekomma hos den vetenskapliga forskningen, speciellt då den vetenskapliga och allmänhetens definition möts. Svahn (2003) diskuterar speciellt den problematik som existerar genom att dagens vetenskapliga definition av dialektbegreppet snarare beskriver ett språk som används i ”ett sedan länge föråldrat bondesamhälle” (2003:504). Hon anser att det bör ske en omformulering av definitionen så att det regionala talspråket även innefattas (Svahn 2003:512).

Hur definierar individerna sin egen dialekt och till vilken grad anser de att de själva talar den? Finns det någon svårighet i definitionen?

Informanterna använder begreppet boråsiska när de talar om sin egen dialekt. Begreppet antyder att det finns en medvetenhet om boråsiskan och att dialekten går att urskilja. Informanterna beskriver bland annat boråsiskan med ord som *bonnig*, *dryg*, *manlig*, *charmig* och *ful*. Det finns även en allmän uppfattning hos dem att boråsiskan inte är tydlig i staden, utan främst förekommer på landet och hos äldre individer. Flera av informanterna nämner även boråsiskans otydlighet som en konsekvens till att de anser att de inte talar dialekt, samtidigt som de lyfter fram att deras eget dialekttalande bara uppmärksammas när de åker bort. Det är genom andras kommentarer som individen märker sin egen dialekt och genom att de utvecklar en medvetenhet till sitt eget språkbruk. PS3 talar om denna medvetenhet när han diskuterar hur hans språkbruk blir mer ”neutralt” när han spelar onlinespel och pratar med personer från andra platser. Han blir i dessa situationer mer medveten om deras och sin egen dialekt, vilket leder till att hans språkbruk blir mer ”neutralt”.

Andersson (1985) tar upp möjligheten att kunna tala om dialekter på flera olika nivåer. Samma dialekt kan enligt Andersson belysas med fler olika klassificeringar (1985:61). Dialekten som talas i Borås kan alltså belysas på en regional nivå som västgötska och med en mer specificerad klassificering som boråsiskan. Andersson anser att denna möjlighet kan innebära problem vid samtal och diskussioner kring dialekter (ibid.). Problematiken exemplifieras i samtalen mellan informanterna.

Trots att flera av informanterna uppger att boråsiskan inte är tydlig i staden anser 6 av 12 informanter att de talar dialekt. Två informanter, PY1 och PY3, anser att de inte talar dialekt och fyra uppger att de inte vet. De två informanter, PS1 (11) och PY2 (5) som har flest respektive minst antal dialektala varianter uppger båda att de talar dialekt. Trots att det finns en skillnad på 6 dialektala varianter uppger PY2 ändå att han

talar dialekt. Det tycks alltså inte finnas något samband mellan informanternas uppfattning om sitt eget dialekttalande och mängden dialektala varianter. PY2 som säger att han inte talar dialekt har 9 dialektala varianter och är en av de som har endast dialektal variant vid variabel: långt ö uttalas öppet före r. Han är intressant att kommentera eftersom han har fler dialektala varianter än många av de andra informanterna och ändå anser att han inte talar dialekt. PY2 är alltså ännu ett exempel på att det inte existerar något samband mellan faktiskt mängd och individens uppfattning. Eriksson (2001) tar upp möjligheten av att det inte är den faktiska mängden dialektala varianter som är det viktiga för individens självbild, utan snarare individens egen uppfattning om hur mycket dialekt han eller hon talar (Eriksson 2001:18).

Varför informanterna anser att de talar dialekt, inte talar dialekt eller inte vet om de talar dialekt framgår inte i intervjuerna eller i enkäterna. Det framgår inte heller om de själva ser dialekten som en viktig enhet för socialgemenskap, utan de nämner endast att de är medvetna om att det finns ett samband. Det bör dock nämnas att det är möjligt att informanterna är medlemmar i grupper där standardspråket eller dialekten är normen och därför medvetet väljer att tala mer eller mindre dialekt.

Finns det någon skillnad i mängd dialektala variabler när det gäller attityder, utbildning och kön hos informanterna?

Informanternas uppfattning om boråsiskan är varierande. Tre informanter har endast positiv attityd till dialekten och två av dessa är PS1 och PY2. PY2, som har minst antal dialektala varianter, har en positiv attityd till dialekten. Trots hans positiva attityd har han färre dialektala varianter än de informanter som uppger att de inte tycker om boråsiskan. PS3 som istället har negativ attityd till boråsiskan har 10 dialektala varianter och ligger bland de som har flest dialektala varianter³. Han har trots sin negativa attityd till boråsiskan inte färre dialektala varianter än PY2. Det går alltså inte att se några samband mellan mängden dialektala varianter och attityder till den egna dialekten, boråsiskan.

Trots positiv eller negativ attityd till boråsiskan medger samtliga informanter att de påverkas av sin egen medvetenhet av dialekten och

³ Se tabell 3 för återblick av vilka informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

andras kommentarer till deras språkbruk. Precis som Andersson (1985) tar individerna upp variationen i språkbruket mellan formella och informella situationer (1985:73). Informanterna särskiljer sitt sätt att tala mellan planerade situationer, så som föredrag i skolan, och impulsiva situationer tillsammans med familj och vänner. De anser att de talar mer dialekt med föräldrar och vänner än med andra vuxna och de kan även kommentera varandras dialektala varianter då de skämtar och skojar.

Förutom påverkan i form av direkta eller indirekta kommentarer och anpassning belyser informanter den påverkan föräldrarnas språkbruk har på deras eget. Trots uppfattning om att föräldrarna både kan påverka individen till att använda mer eller mindre dialektala varianter, finns det endast belegg på att föräldrar kan påverka individens språkbruk till att innefatta fler dialektala varianter. PS1 tror att hans mors småländska dialekt har påverkat hans egen, men då han har flest dialektala varianter av samtliga informanter anses inte påverkan av moderns dialekt vara det avgörande för PS1:s dialektalandet. Sundgren (2004) anser dock att föräldrarnas uppväxt ort har betydelse för individens språkbruk. Hon menar att om föräldrarna ”också kommer från staden [så] innebär det en starkare integration”(Sundgren 2004:81).

Helgander (1996) menar att en individ som är geografiskt och/eller socialt mobil tenderar att vara mer anpassningsbar till de språkförändringar som pågår utanför området (1996:124). De individer som är angelägna om att istället visa sin lokala integration gör detta ofta genom språket. Den lokala integration som exemplifieras i studien är familjeband i området, attityder till geografisk mobilitet och sport- och föreningsengagemang. Förutom en informant PY2 har samtliga informanter föräldrar från orten. PY2 är även den informant som har minst dialektala varianter, vilket tyder på att det kan finnas ett samband mellan dialektala varianter och familjeband på orten. Dock är en informant inte tillräckligt för att göra en generell bedömning av sambandet mellan dialekt och familjeband på orten. Fyra informanter uppger även att de har släktingar i Borås, men det är möjligt att de andra informanterna också har släktingar i området fast det inte framkommer i samtalen. Det går alltså inte att koppla familjeband med mängd dialektala varianter i denna studie, då resultatet inte skulle vara representativt för hela gruppen informanter.

När det gäller geografisk mobilitet visar det sig att hälften av informanterna helst vill bo kvar i närheten av var han/hon bor nu. I den grupp av informanter som hellre vill flytta till en större plats ingår både

PS1 och PY2, som har flest respektive minst antal dialektala varianter⁴. Med undantag för två informanter, FY1 och PY3 vill de informanter med få dialektala varianter flytta till en större ort. Samtidigt som alla informanter med flest dialektala varianter, med undantag från PS1 och FY3, vill bo kvar i närheten av var han/hon bor nu. Det går alltså att urskilja ett visst samband mellan geografisk mobilitet och mängd dialektala varianter.

Fem informanter uppger att de är engagerade i en sport och/eller förening. Endast en av dessa, PS2, är bland de informanter som visar belägg på flest dialektala varianter. Han uppger i enkäten att han både är aktiv i en förening och inom sport. Det går alltså inte att se några samband mellan engagemang i sport och förening, eftersom så få informanter uppger att de är aktivt deltagande. Resultatet tyder snarare på att om en individ är aktiv inom en sport eller förening så talar han/hon mindre dialekt. Det är dock flera av de informanter som har få dialektala varianter som inte heller är aktiva inom sport eller förening, vilket gör att en sådan slutsats inte kan dras.

I intervjuerna får informanterna svara på om de anser att dialektbruket varierar mellan flickor och pojkar. De flesta informanter anser att pojkar talar mer dialekt än flickor. Det framgår bland annat i samtalet mellan de fyra flickor som läser studieföreberedande att boråsiskan associeras med manlighet. De tycker att pojkar talar mer dialekt eftersom de har lättare att anpassa sig och talar alltså mer dialekt när de är med andra som talar dialekt. Pojkarna som går studieförberedande anser istället att det är flickor som talar mer dialekt. PS1 tror att de talar mindre dialekt för att de pratar med lägre ljudnivå och att dialekt då inte hörs. PS3 säger dock emot PS1 då han menar att flickor pratar mindre dialekt för att de vill vara mer ”fin [a] i kanten”. Tidigare forskning visar att det finns en generell uppfattning om att män tenderar att tala mer dialekt än kvinnor. Erikssons (2001) resultat tyder även på att det är hos pojkar och inom yrkesförberedande gymnasieutbildningar som dialekten är starkast (2001: 17). Enligt Andersson (1985) existerar en ”förtäckt prestige” kring dialekten som associeras med värderingar som är mer eftertraktade av män (1985:75). Andersson betonar dock betydelsen av situationen, eftersom även män kan använda ett språkbruk som är närmare standardspråket i formella situationer (ibid.).

⁴ Se tabell 3 för återblick av vilka informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

Eriksson (2001) tar upp kategorierna *absolutisterna*, *anpassarna*, *avståndstagarna* och *åskådarna*. Enligt Erikssons definitioner av kategorierna skulle ingen av studiens 12 informanter kategoriseras under *absolutister*, *avståndstagarna* eller *åskådarna* (2001:16–18). Istället skulle samtliga informanter kategoriseras in under *anpassarna*.

Eriksson (2001) säger att *absolutisterna* gestaltas av en grupp män, där dialekten är manlighetskonstituerande, det vill säga att dialekten blir ett mått för graden manlighet hos individerna (2001:18). Trots att det finns klara åsikter om att boråsiskan associeras med manlighet visar ingen av de manliga informanterna att de ser dialekten som manlighetskonstituerande och därför inte placeras under denna kategori.

Flickorna i Erikssons (2001) undersökning kategoriseras i huvudsak in under den andra kategorin, *anpassarna*. Det finns enligt Eriksson ett osynlig ideal där flickor som talar dialekt inte accepteras (2001:18). De kvinnliga informanterna i den här studien tycks inte följa ett ideal om att flickor inte ska tala dialekt, men det existerar dock en medvetenhet om olika dialektala varianter som leder till kommentarer mellan flickorna. Dessa kommentarer figurerar även i de manliga informanternas gemenskap men betonas extra i samtalen med flickorna. Den tredje kategorin *avståndstagarna* är främst pojkar som demonstrerar sitt avståndstagande till det lokala mansidealet (ibid.). Denna grupp och den sista gruppen *åskådarna* förekommer inte i den här studien.

Erikssons (2001) modell är alltså inte representativ för den här studiens 12 informanter. Kanske beror det på att informanterna inte är medvetna om sitt eget dialekttalande och att de endast uppmärksammar den då de träffar utomstående. Deras eget språkbruk skiljer sig alltså inte avseendevärt sinsemellan, utan uppfattas snarare ”normalt” och ”neutralt” inom gruppen.

5.1 Slutsatser och vidare forskning

I undersökningen framgår att den informant som har flest belägg på dialektala varianter är PS1, en pojke som går en studieförberedande utbildning. Förutom PS1 är även FS1, PS2, FY2 och FY3 bland de informanter som har flest dialektala varianter⁵. Av dessa fem är tre flickor och tre är informanter som går studieförberedande. En intressant

⁵Se tabell 3 för återblick av vilka informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

iakttagelse är att ingen av de pojkar som går yrkesförberedande är bland de informanter som har flest dialektala varianter. Det går alltså inte att, i denna studie, se någon koppling mellan kön och gymnasieprogram vid analys av informanternas språkbruk. Istället bör dessa två variabler särskiljas och belysas separat i studiens slutsatser. Den typiske dialektalaren är alltså i denna studie en flicka samt en informant som går en studieförberedande gymnasieutbildning.

Den informant som uppvisar minst antal dialektala varianter är PY2, en pojke som går yrkesförberedande. Även PY3, FY1, FS2, FS3 och är bland dem som har minst antal dialektala varianter⁶. Av dessa fem informanter är tre flickor, och tre är informanter som läser yrkesförberedande utbildning. Två informanter är flickor som går en studieförberedande utbildning vilket överrensstämmer med tidigare forskning om att kvinnor som läser studieförberedande tenderar att tala mer likt standardspråket. Den typiske dialektalarens motsats är en flicka samt en informant som läser yrkesförberedande.

När det gäller attityder och lokalintegrationens påverkan på språkbruket ser man inga tydliga samband. Studien demonstrerar istället att informanternas språkbruk kan variera oberoende av attityder och lokalintegration. Det finns dock vissa samband mellan geografisk mobilitet och informanternas språkbruk, eftersom tre av de fem informanter som har flest dialektala varianter vill bo kvar i närheten av var de bor nu.

De slutsatser som kan dras från undersökningen är att när det gäller variabeln kön så är både den typiske dialektalaren och den som talar minst dialekt i studien en kvinna. När det gäller variabeln utbildning är den typiske dialektalaren en informant som läser studieförberedande och den som talar minst dialekt en informant som läser yrkesförberedande. Studiens resultat skiljer sig alltså från tidigare forskning. Det går dock inte att dra några generella slutsatser från resultatet eftersom gruppen informanter är begränsad.

Vidare forskning inom ämnet skulle kunna vara att använda liknande metod på en större mängd informanter och tydligare försöka urskilja samband mellan attityder och dialektbruk. Detta skulle kunna ske genom att ytterligare fördjupa sig i informanternas personliga åsikter och eventuellt göra vissa observationer.

⁶ Se tabell 3 för återblick av vilka informanter som har flest respektive minst antal dialektala varianter

Litteraturförteckning

- Andersson, Lars-Gunnar 1985. *Fult språk*. Stockholm: Carlssons.
- Barbosa da Silva, António & Vivian Wahlberg. Vetenskapsteoretisk grund för kvalitativ metod. I: Bengt, Starrin & Per-Gunnar Svensson (red.). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlstedt, Karl-Hampus 1982. Talspråkets metamorfoser. I: Thelander, Mats (red.), *Talspråksforskning i Norden – Mål-material-metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlstedt, Karl-Hampus 1979. Dialekten i skolan. I: *Språkform och språknorm – En bok till Bertil Molde på 60-årsdagen den 16 september 1979*. (Utgiven av Svenska Akademien och Svenska språknämnden) Lund: Svenska språknämnden.
- Edlund, Lars-Erik 1994. Dialekterna och de regionala språken i nutid och framtid. I: Blomberg, Barbro & Sven-Olof Lindquist (red.), *Den regionala särarten*. Lund: Studentlitteratur.
- Elert, Claes-Christian 2000. *Allmän och svensk fonetik*. Stockholm: Nordstedts.
- Eriksson, Lisa 2001. Absolutist, anpassare eller avståndstagare? – om gymnasieelevers attityder till dialekt. *Svenskläraren – tidskrift för svenskläraryöreningen* 4:16–18.
- Gunnarsdotter Grönberg, Anna 2004. *Ungdomar och dialekt i Allingsås*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Helgander, John 1996. *Mobilitet och språkförändring – Exemplet Övre Dalarna och det vidare perspektivet*. (Rapport 1996:3 Sektionen för humaniora och beteendevetenskap, Högskolan Dalarna). Falun: Högskolan Dalarna.
- Lagerholm, Per 2005. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, Jenny 2009. Dialect change? *Nordic Journal of Linguistics* 32(2):207–220.
- Nilsson, Jenny. u. utg. Dialektförändring eller metodförändring? Kommer i: Magnusson, Erik & Lena Rogström (red.) *Studier i svensk språkhistoria 10. Språkhistoria – Hur och för vem?* (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 36). Göteborg: Institutionen för svenska språket.
- Norrby, Catrin 2001. Ungdomars språk och ungdomars identiteter. En workshop om genus och ungdomsspråk. I: Nordenstam, Kerstin & Kerstin Norén, *Språk, Kön och Kultur*. (Rapport från fjärde nordiska konferensen om språk och kön Göteborg den 6–7 oktober 2000.)

- Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs Universitet, s. 181–188.
- Sundgren, Eva 2004. *Språklig variation och förändring – Exemplet Eskilstuna*. Lund: Studentlitteratur.
- Svahn, Margareta 2003. Dialektbegreppet – ett diskussionsinlägg. I: Ackselberg, Gunnstein m.fl. (red.) *Nordisk dialektologi*. Oslo: Novus forlag, s.503–513.
- Thelander, Mats 1974. *Grepp och begrepp i språksociologin* (Språkvårdssamfundets skrifter 6). Lund: Studentlitteratur.
- Wihlborg, Karin 2005. ”*Ful och charmig*” *Ungdomars användning av och attityder till dialekt i Östergötland – ur ett könsperspektiv*. (Mälardalssvenska. Nr3. Rapporter från svenska språket). Eskilstuna: Institutionen för Humaniora, Mälardalens högskola.